

POLSKI GEODETA W BRAZYLI

Pośród emigrantów przybywających w XIX i na początku XX stulecia do Brazylii i szukających tu warunków do nowego życia, blisko 3% stanowili Polacy. Kilkadziesiąt lat przed wielką falą tzw. gorączki brazylijskiej przybył do tego kraju Sebastian Woś, urodzony 19 stycznia 1844 r. w Siołkowicach Starych na ziemi opolskiej.

JERZY SZWANKOWSKI

W rodzinnej miejscowości Woś uczęszczał do szkoły ludowej i dalej kształcił się w gimnazjum w Opolu, którego jednak nie ukończył. Najprawdopodobniej z powodu zagrożenia powołaniem do wojska pruskiego opuścił Europę i przez Anglię dotarł do Ameryki Południowej. Początkowo przebywał w Argentynie i Urugwaju, aby wreszcie w 1868 r. osiąść w Brazylii w stanie Santa Catarina pośród niemieckich i polskich kolonistów.

Szybko zorientował się, że rozproszeni polscy emigranci są dyskryminowani przez inne nacje, należy zatem utworzyć odrębne czysto polskie osady, i to na terenach bardziej przyjaznych klimatycznie i glebowo. Wybór padł na stan Parana. W sprawie przyznania Polakom odpowiednich terenów pod przyszłe osadnictwo Edmund Sebastian Woś Saporski (bo takie nazwisko przybrał) współpracował z ks. Antonim Zielińskim. Słał petycje do brazylijskiego cesarza Pedro II, a nawet został przez niego przyjęty na audiencji. Wreszcie, po uzyskaniu zgody, należało ściągnąć Polaków z niemieckich osad w stanie Santa Catarina. Wyruszone stamtąd w drogę nocą w dramatycznych okolicznościach, godnych filmu sensacyjnego, ponieważ Niemcy z bronią w ręku przeciwstawiali się akcji Saporskiego. Pierwszą polską osadę w pobliżu Kurytyby nazwał Saporski „Pilarzinho”, czyli „Pielgrzymka”.

W tym okresie Saporski podjął pracę zawodową w charakterze mierniczego, po uprzednim zdaniu odpowiednich egzaminów i zatwierdzeniu tytułu *agrimensor estadual* przez ministra rolnictwa w Rio de Janeiro. Od 1874 r. przez blisko 40 lat pracował przy ustalaniu granic i wytyczaniu działek nowych kolonii na rozległych obszarach brazylijskiej dżungli. Jego dzieło okazało

się imponujące: ogółem wyznaczył w terenie 35 nowych osad z działkami dla 56 892 osadników! W swojej działalności geodezyjnej brał też udział w pracach z zakresu geodezji inżynierskiej: wytyczał w puszczy przebieg dróg bitych, linii kolejowych i telegraficznych, zakładał ciągi niwelacyjne. Zdarzały się przypadki, iż przy tyczeniu tras geodeci nieświadomie naruszali indiańskie miejsca kultu i przez to byli narażeni na zbrojne ataki Indian, głównie z wojowniczego plemienia Botokudów. Saporski wspominał, iż niejednokrotnie znajdował szkielety ludzkie, zaopatrzone w narzędzia kamienne, siekiery i zwoje palmy *tucum*, będące świadectwem dawnej kultury indiańskiej.

Prace geodezyjne prowadzono w niezwykle trudnych warunkach: wyrąbano ścieżki w nieprzebranych gąszczach, poprzecinanych wartkimi ciekami wodnymi, na dziewiczych terenach obfitujących w jadowite pająki. Geodeci, w tym i Saporski, zapadali na żółtą febrę i byli kąsani przez kobry.

Szczególnym osiągnięciem zawodowym Saporskiego było wytyczenie linii kolejowej na ekstremalnie trudnym odcinku Serra do Mar. Ponoć po dziś dzień

linia w tym miejscu nosi nazwę „Zakręt Saporskiego”. Na początku 1890 r. uzyskał nominację na mierniczego doliny Iguassu. W kolejnych latach pełnił wiele odpowiedzialnych funkcji zawodowych, np. komisarza rolnego (odpowiednik ministra rolnictwa) i członka Komisji Kolonizacyjnej stanu Parana.

prócz działalności ściśle zawodowej Saporski zajmował się pracą społeczną. Na sercu leżało mu podniesienie poziomu życia polskich osadników w Paranie. Walnie przyczynił się do utworzenia konsulatu austro-węgierskiego w Kurytybie z kadrą administracyjną narodowości polskiej, która roztoczyła opiekę nad polskimi wychodźcami. Brał udział w powołaniu do życia Towarzystwa Polskiego im. Tadeusza Kościuszki. Mianowano go również honorowym prezesem Towarzystwa „Łączność i Zgoda”. Saporski doceniał znaczenie słowa pisanego w życiu emigracyjnym, w związku z tym zainicjował wydawanie w Kurytybie polskiego czasopisma „Gazeta Polska w Brazylii”. Do kraju słał korespondencje na temat emigracji polskiej. Próbował nawiązać kontakty handlowe z rodzinnym krajem poprzez eksport herbaty paragwajskiej (*herba mate*). Udzielał się także w sferze życia politycznego, gdyż w latach 1912-23 sprawował funkcję posła stanowego w Paranie (wybrano go m.in. do komisji robót publicznych i komisji policji wojskowej). Zasługi Saporskiego w dziele pracy polonijnej dostrzegły władze międzywojennej Polski i nadały mu w 1924 r. Order Polonia Restituta.

Edmund Sebastian Woś Saporski, geodeta i wielki orędownik sprawy polskiej w Brazylii, zmarł 6 grudnia 1933 r. w Kurytybie. Nie zdecydował się co prawda na podróż do odrodzonej ojczyzny, ale swoją działalnością na obczyźnie udowodnił, że los polskiego wychodźcy był mu szczególnie bliski. Zawód geodety uważany był w Brazylii za przyszłowiową żylę złota, lecz nasz rodak nie dorobił się imponującego majątku, zawsze mając na celu dobro innych. Jego gołębie serce wykorzystywali co sprytniejsi ziomkowie. *Ojcowskim obejściem się z kolonistami, niezwykłą wyrozumiałością i życzliwym traktowaniem ich życzeń, skarg i utyskiwań zjednał sobie miłość osadników; nieposzlakowaną zaś uczciwością i prawością charakteru – niezwykły szacunek i poważanie wśród Brazylijan (dr Tadeusz Chrostowski).*

Możemy być dumni z poczynań kolegi po fachu, który przeszedł do historii jako „ojciec polskiej emigracji w Brazylii”. ■

SOKKIA

Since 1920

85 Years of
Innovation & Creation

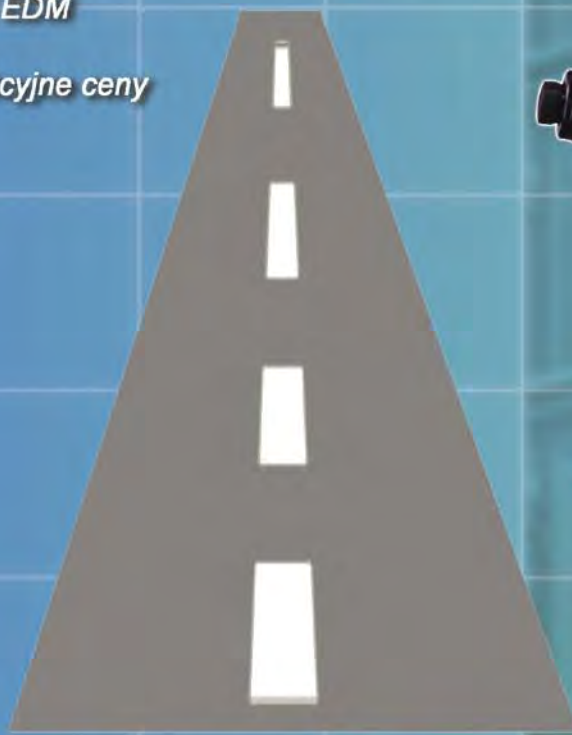
85-LECIE FIRMY

SOKKIA

Zapraszamy do Poznania w dniach
15-17.09.2005 na targi geoinformatyczne GEA

Na targach firma SOKKIA zaprezentuje
nową serię tachimetrów bezlustrowych SETx30RK:

- rozwinięcie znanej i popularnej serii x30R
- alfanumeryczna klawiatura
- jeszcze szybszy i silniejszy dalmierz bezlusterkowy
RED Tech II EDM
- bardzo atrakcyjne ceny

↑ POZNAŃ GEA ↑

COGIK Sp. z o.o.

Wyłączny przedstawiciel SOKKIA w Polsce
02-390 Warszawa, ul. Grójecka 186 (III p.),
tel. 824 43 38 ; 824 43 33 ; fax 824 43 40

LEASING RATY

2 lata gwarancji
Profesjonalny serwis
gwarancyjny i pogwarancyjny

ISO 9001

czajka@cogik.com.pl

www.cogik.com.pl